

קשה באולמות, קשה בקרב

לעיתים נוצרת באולם בית המשפט אווירה של שדה קרב, ובסיומו של יום יוצאים הכל מותשים וסחוסים. לא רק הקהל הרחב, אפילו ציבור עורכי הדין הבאים במגע שוטף עם בית המשפט אינם מודעים בדרך כלל לתנאי העבודה הקשים שעימם מתמודד השופט מדי יום ביומו. כיצד נראים הדברים מכס השיפוט?

יהושע גרוס

בצד הנסיבות הסובייקטיביות חשוב להצביע על גורמים אובייקטיביים למתח ניכר ביחסי שופטים-עורכי דין. אשר לשופטים יש לזכור כי לא רק הקהל הרחב ולא רק בעלי הדין אלא גם ציבור עורכי הדין אינם מודעים כל עיקר לתנאי העבודה המפרכים והקשים שעימם על השופט להתמודד מדי יום ביומו. עורך הדין צריך לעשות את עבודתו הקשה והאחר-ראית בתנאים נינוחים וביישוב הדעת. תנאי העבודה של השופט שונים לחלוטין. בראש ובראשונה מדובר בקשיים פיזיים ממש: מחסור בלשכות ובאולמות ומחסור בכוח אדם, הן כוח אדם טכני והן כוח אדם מקצועי. כל אחד סבור שיש לו לשופט כמה מזכירות העומדות לרשותו, שעה שהמציאות העגור-מה היא כי כל שיחת טלפון וכל מכתב עליו להוציא בעצמו. מבחינה מקצועית מסייע לו מתמחה הנמצא בראשית דרכו בעולם המשפט. באולם עצמו מתגל-לות בכל יום תקלות בפעולת המחשב הגוזלות זמן לא מבוטל. למעשה לרשותו של כל עורך דין, ויהיה

סוגיית היחסים בין שופטים לעורכי דין אינה חדשה, אך נראה שיש צורך בבחינה מחודשת של היחסים בין השופטים לעורכי הדין המתייצבים באולם להשמעת טיעוניהם, בחינה שתבדוק את המצב המצוי ותעלה אפשרויות לשפרו למצב הראוי. זאת בהתבסס על כך שהמצב שאליו יש לשאוף הוא הקשבה הדדית, סבלנות, נינוחות ובעיקר אווירה תרבותית ומנומסת באולם בית המשפט.

המצב המצוי והסיבות שגרמו לו

אי אפשר לדבר בהכללות; כל שופט וכל עורך דין ואופיים האינדיבידואלי. יש שמזגם נוח וסבלנותם רבה, ויש שאופיים נוקשה והם מאבדים את שלוותם ואת סבלנותם במהירות. עם זאת, באופן כללי אפשר לומר שהמצב בתחום יחסי שופטים-עורכי דין אינו אידיאלי אלא רווי מתח במקרים רבים, ולפיכך הן השופט והן עורך הדין מסיימים את יום העבודה מר-תשים ויגעיים בשל היעדר סבלנות ונינוחות הדדיים.

השופט בדימוס יהושע גרוס, לשעבר סגן נשיא בית המשפט המחוזי בתל אביב

זה עורך דין בעל משרד צנוע ביותר, עומדים כלים טכניים ומקצועיים טובים פי כמה מהכלים העומדים לרשות שופט ותיק ביותר.

בצד כל אלה ניצב השופט (בעיקר שופטי בתי משפט השלום אך גם השופטים המחוזיים) בפני עומס תיקים ההולך וגובר כל העת וגורם לו לשחיקה קשה ביותר. אם השופט מנווט את הדיון בצורה נינוחה וסבלנית טוענים כי אינו יעיל מספיק, ואם הוא נמרץ ופועל ביעילות טוענים נגדו כי אין הוא נותן לבעל הדין את יומו בבית המשפט וכי הוא מקריב את הצדק על חשבון היעילות. זהו מצב של אוי לי מיצריי

ואוי לי מיוצריי.

ולבסוף, אם כי אין זה הגורם האחרון בסדר החשיבות, פעמים רבות עלולה התנהגות עורכי הדין

באולם בית המשפט להוציא כל אדם מכליו, ושופט בגדר אדם הוא. לא זו בלבד שעורכי הדין מתבטאים בלשון בוטה וגסה ואינם טורחים להקפיד על כללי נימוס בסיסיים, אלא שלעיתים קרובות הם מתאמצים לנהל מלחמת התשה עם העדים הנחקרים על ידיהם ועם השופט היושב לדין, מתוך ציפייה כי קרב התשה מעין זה עשוי להועיל ללקוח. עקב כך נוצרת אווירה של שדה קרב, ובסיומו של יום יוצאים הכל

עורך הדין צריך לעשות את עבודתו הקשה והאחראית בתנאים נינוחים וביישוב הדעת. תנאי העבודה של השופט שונים לחלוטין. בראש ובראשונה מדובר בקשיים פיזיים ממש: מחסור בלשכות ובאולמות ומחסור בכוח אדם, הן כוח אדם טכני והן כוח אדם מקצועי

מותשים וסחוטים.

אשר להתנהגות הפרועה באולם בית המשפט אזכיר שתי אנקדוטות, האחת דנה בשופט חסר חוש הומור והשנייה בשופט בעל חוש הומור. במקרה הראשון התקיים פעם דיון סוער באולמו של השופט, ושני הפרקליטים שהופיעו זה מול זה הרימו את קולם והחלו לחרף ולגדף איש את רעהו: "חברי משקר", "חברי נוכל", "חברי משמיע דברי הבל", "חברי אידיוט גמור" וכן הלאה

והלאה, עד שהשופט הנסער השתיק אותם לפתע פתאום באמרו: "רבותיי הנכבדים, אתם שוכחים משום מה שגם אני פה". לעומת זאת, כשהתרחשה סצנה דומה לפני שופט בעל חוש הומור מפותח, פנה השופט לעורכי הדין אחרי שהטיחו עלבונות איש באחיו, ואמר: "אני מבין שסיימנו את השאלות שאינן במחלוקת, הבה נעבור כעת לשאלות השנויות במחלוקת".

השופט נמצא במצב של אוי לי מיצריי ואוי לי מיוצריי; אם הוא מנווט את הדין בצורה נינוחה וסבלנית טוענים כי אינו יעיל מספיק, ואם הוא פועל ביעילות ובמרץ טוענים כי הוא מקריב את הצדק על חשבון היעילות ולא נותן לבעל הדין את יומו בבית המשפט

פעם סיירה משלחת של שופטים מגרמניה בארץ. כששמעו השופטים על תנאי העבודה של השופט הישראלי ועל כך שעליו לשבת בדין מדי יום ביומו בנוסף להכנת התיקים ולכתיבת פסקי דין, הם שאלו מיד: "אם כך, מתי יש לכם זמן לחשוב?".

כשאני חושב על השחיקה הנוראה של השופטים, אני מוצא את עצמי לא אחת מהרהר על כך שבזמן מלכותו של הנרי השישי במאה ה-15 ישבו השופטים בדין לא יותר

משלוש שעות ביום, מ-8:00 עד 11:00, ואת יתרת הזמן הקדישו לאכילה, לשתיה ולקריאה. כן אני חושב על הלורד קופליי, שהיה לורד צ'נסלור, שהקפיד שלא להעמיס על השופטים עומס יתר כדי שלא יהפכו לעבדים של הצד הטכני של המקצוע ותהיה להם האפשרות לעיין בספרות כללית. במצבנו אי אפשר להגיע לכך, אבל לכל הפחות צריך להבין לנפשו של השופט.

הצעות לשיפור

בראש ובראשונה מדובר בתיקונים פסיכולוגיים. במקום אווירת הקרב ומלחמת ההתשה יש להביא לשינוי האווירה, וכל אחד משני המחוות – מחנה השופטים מזה ומחנה עורכי הדין מזה – צריך לתרום את חלקו לכך. לפני שהוקמה המערכת המשפטית היו סכסוכים משפטיים מסתיימים בדו-קרב שהסתיימו לעיתים קרובות באובדן חיי אדם. המשפט בא לתת פתרון אלגנטי הרבה יותר, אך בשל העומס הרב הפוקד את המערכת נוצרים לעיתים חוסר אמון ותחושה של אכזבה ומפח נפש.

מובן שלעורכי הדין יש תפקיד נכבד בהדרכת לקוחותיהם להגיע להבנה ולפתרונות יצירתיים מחוץ לבתי המשפט. פעמים רבות אנו עדים להליכים משפטיים ארוכים ומייגעים על עניינים של מה בכך, שהיה אפשר למצוא להם פתרונות פשוטים על נקלה, אלא שאנשים נגררים להליכים המשפטיים ובשל כך נוצרת אותה אווירת קרב חסרת כל היגיון.

אדיבות כחומר חיטוי

"אדיבות באולם בית המשפט בהליך אד-ברסרי, כמוה כחומר חיטוי בבית-החולים. המוחות הרפואיים הטובים ביותר אינם יכולים להתמודד עם מכשירים מזהמים או סדינים מאובקים, והמוחות המשפטיים הטובים ביותר אינם יכולים להצדיק נימור-סים רעים. עם כל ההבדל, הרי שלדעתי עורכי-הדין היודעים כיצד לחשוב אך לא למדו כיצד להתנהג מהווים איום ונטל, ולא נכס, לניהול המשפט".

(נשיא בית המשפט העליון בארצות הברית וורן בורגר בהרצאה לפני משפט-נים בווינגטון. הדברים צוטטו בשבועון "טיים" מיום 31.5.71, וכן בע"א 71/103 ובע"א 77/408 על ידי השופט עציוני)

השופט מנקודת מבטו של עורך הדין

באחד מפסקי הדין של בית המשפט העליון (ע"א 251/73 **תרשיש נ' שיינליכט**) צוטט פזמון סאטירי חריף שכותרתו "Parliamentary Draftsman", השם ללעג את המחוקק הפרלמנטרי המערפל את כוונת המחוקק עקב הניסוח הכושל של החוקים. הפזמון נלקח מספר שירים בשם "Poetic Justice" שיצא לאור בשנת 1947, ומחברו האלמוני מצוין על גבי הספר בראשי התיבות J.P.C. להלן אביא רק קטע אחד מספר סאטירי נפלא זה, המתאר את השופט מנקודת מבטו של עורך הדין בשפה האנגלית.

The Silent Judge

How very wise His Lordship looks
Surrounded there with weighty books:
He sits as silent as a Sphinx,
And no one knows just what he thinks.

He smiles, in a deceptive way,
At witnesses throughout the day:
And at the end – to their surprise,
He'll say they told appalling lies.

And when he nods his learned head
Do not, I pray you, be misled,
And think the point a good one that
His Lordship quietly nodded at.

It doesn't mean a single bit
That he has thus agreed with it,

He'll nod again, as like as not,
When your opponent says it's rot.

A silent Judge is rather rare,
But still, I wish he wouldn't wear
So very much a poker face
When I am trying to do a case.

I'm a Justice for the County,
I'm a man who's made his mark,
And I side against the lawyers
When they contradict the clerk.

Let the learned lawyers argue,
It is useless, they will find,
For I've made up long beforehand
What I like to call my mind.

נפלא – ייתכן שהוא אידילי – הממחיש תגובה שונה לחלוטין: "דאזיל מבי דינא שקל גלימא – ליזמר זמר וליזיל באורחא" (סנהדרין ז ע"א). משמעותו: מי שיוצא מבית הדין נטול גלימה, שהפסיד בדינו, יזמר זמר וילך בדרך, שאף שהפסיד – בדין הפסיד, וגנמר העניין בצדק.

איני מצפה לאידיליה כזאת

אצלנו, אך רצוי להתקרב לכך. על כולנו במשותף לעשות כל מאמץ אפשרי להחדרת אוירת פיוס, אוירת גישור ורוח טובה אל תוך אולמות בית המשפט, מתוך הבנה הדדית למצוקות השופט מזה ולמצוקות עורך הדין מזה.

השופטים אינם בני אלים. הם עשויים לטעות, אך לא ייתכן שעורך דין שטיעונו נדחו והוא סבור שהדבר נעשה שלא כשורה יחוש אנטגוניזם לשופט הממלא את תפקידו בתנאים קשים כל כך

באווירה נינוחה יותר יש כדי לתרום למציאת פתרונות סבירים. אווירה כזאת יכולה להיווצר רק בשיתוף פעולה בין השופטים לעורכי הדין. בסופו של דבר כולנו באותו מחנה, ועל כולנו לעשות כל מאמץ להגיע לפתרון סביר. השופטים אינם בני אלים. הם מסוגלים לטעות, אך לא ייתכן שעורך דין שטיעונו נדחו

הוא סבור שהדבר נעשה שלא כשורה יחוש אנטגוניזם לשופט הממלא את תפקידו בתנאים קשים כל כך. כל מי שמפסיד בדין, לרבות עורך דינו, סבור שנעשה לו עוול וטורח להמחיש את הרגשתו, לפחות בשפת גוף אם לא בדברים ממש. בגמרא יש קטע